
Obsah

I

<i>Kapitola I</i>	<i>Marxismus-leninismus — vědecký světový názor dělnické třídy</i>	9
1/ Moderní epocha		9
<i>Světový přechod od kapitalismu k socialismu</i>		10
<i>Boj mezi socialismem a imperialismem</i>		17
2/ <i>Marxismus-leninismus — jednotné učení o světodějném poslání dělnické třídy</i>		25
3/ <i>Jednota a nedělitelnost marxismu-leninismu</i>		26
4/ <i>Vědeckotechnický pokrok a vědecký světový názor</i>		28
5/ <i>Vědecký charakter marxisticko-leninské filozofie</i>		30

<i>Kapitola II</i>	<i>Základní otázka filozofie. Dva základní filozofické směry — materialismus a idealismus</i>	32
1/ <i>Předmět marxisticko-leninské filozofie</i>		32
2/ <i>Základní otázka filozofie — otázka vztahu hmoty a vědomí</i>		33

3/ Filozofický materialismus	34
4/ Filozofický materialismus a naivní realismus	36
5/ Materialismus a věda	37
6/ Objektivní a subjektivní idealismus	40
7/ Je svět poznatelný?	42
8/ Dialektika kontra metafyzika	44

<i>Kapitola III</i>	<i>Boj mezi materialismem a idealismem v dějinách filozofie</i>	49
---------------------	---	----

1/ Boj materialismu a idealismu ve starověku	49
2/ Boj se středověkou scholastikou	57
3/ Buržoazní materialismus v boji proti idealismu	63
4/ Německá idealistická filozofie	72
5/ Materialismus Ludvíka Feuerbacha	77
6/ Materialismus ruských revolučních demokratů	79
7/ Meze buržoazního materialismu	83

<i>Kapitola IV</i>	<i>Vznik a vývoj marxisticko-leninské filozofie</i>	86
--------------------	---	----

1/ Historické podmínky vzniku dialektického a historického materialismu	86
2/ Teoretické předpoklady rozvoje marxistické filozofie	89
3/ Vypracování dialektického materialismu Marxem a Engelsem	95
4/ Vývoj marxistické filozofie po r. 1848	98
5/ Buržoazní věda a marxismus	103
6/ Triumf dialektického a historického materialismu	104
7/ Podstatné rysy marxisticko-leninské filozofie	112

Kapitola V *Hmota a formy její existence* 115

1/ Význam a definice filozofického pojmu hmoty	115
<i>Filozofický pojem hmoty a konkrétní vlastnosti hmoty</i>	119
2/ Pohyb jako forma existence hmoty	123
<i>Základní formy pohybu</i>	129
<i>Vnitřní souvislost vyšších a nižších forem pohybu</i>	132
3/ Prostor a čas jako formy existence hmoty	135
<i>Dialekticko-materialistické pojetí prostoru a času</i>	137
4/ Nekonečnost hmoty	139
<i>Je nekonečnost poznatelná?</i>	143
5/ Jednota světa v materiálnosti	145
<i>Význam vědeckých poznatků pro důkaz materiální jednoty světa</i>	147

Kapitola VI *Hmota a vědomí* 151

1/ Význam materialistické odpovědi na základní otázku filozofie pro vysvětlení vědomí	151
2/ Vědomí jako produkt vývoje a vlastnost hmoty	154
<i>Odras jako obecná vlastnost hmoty</i>	155
<i>Vznik a vývoj lidského vědomí</i>	159
<i>Jak potvrzuje věda poznání vědomí jako vlastnosti hmoty?</i>	165
<i>Úloha vědomí při změně skutečnosti</i>	169
3/ Vztah řeči a myšlení	175
<i>Jednota řeči a myšlení</i>	176
<i>Jazyk a společnost</i>	178
4/ Umějí stroje myslet?	181

Kapitola VII *Materialistická dialektika* 184

1/ Co je to dialektika?	184
2/ Zákonitá souvislost materiálního světa a její formy	188

<i>Část a celek</i>	189
<i>Jednotlivé a obecné</i>	190
<i>Kauzalita</i>	193
<i>Nutnost a nahodilost</i>	196
<i>Žákon</i>	198
3/ <i>Základní zákony materialistické dialektiky</i>	202
<i>Žákon o zvratu kvantitativních změn v kvalitativní</i>	203
<i>Žákon o jednotě a „boji“ protikladů</i>	208
<i>Antagonistické rozpory</i>	212
<i>Rozpory za socialismu</i>	213
<i>Žákon negace negace</i>	217
4/ <i>Dialektika jako metoda</i>	220

<i>Kapitola VIII</i>	<i>Dialektika procesu poznání</i>	225
1/ <i>Co je to poznání?</i>		226
<i>Základní myšlenky materialistické teorie odrazu</i>		228
<i>Význam smyslového nazírání pro proces odrazu</i>		229
2/ <i>Co rozumíme pravdou?</i>		236
<i>Podle čeho poznáme pravdu?</i>		242
3/ <i>Logické myšlení a vědecké poznání</i>		247
<i>Co znamená logické myšlení?</i>		247
<i>Podstata vědeckého poznání</i>		252
4/ <i>Souvislost svobody a poznání</i>		256
5/ <i>Jakou úlohu mají city při poznání?</i>		263

II

<i>Kapitola IX</i>	<i>Historický materialismus jako věda</i>	271
1/ <i>Ke vzniku historického materialismu</i>		271

2/ O jednotě dialektického a historického materialismu . . .	279
3/ Materialistické stanovisko k poměru společenského bytí a společenského vědomí	286
4/ Historický materialismus jako věda o obecných zákonech vývoje společnosti	292

<i>Kapitola X</i>	<i>Materiální podmínky života společnosti</i>	302
-------------------	---	-----

1/ Člověk — příroda — společnost	302
2/ Výrobní způsob materiálního života společnosti	307
<i>Výrobní síly společnosti</i>	308
<i>Výrobní vztahy a jejich vnitřní struktura</i>	320
<i>Vzájemný poměr výrobních sil a výrobních vztahů</i>	324
3/ Typy společensko-ekonomické formace	327
4/ Základna a nadstavba	336

<i>Kapitola XI</i>	<i>Třídy a třídní boj. Úloha lidových mas v dějinách</i>	344
--------------------	--	-----

1/ Vznik a podstata tříd	345
2/ Tvůrčí úloha lidových mas. Třídní boj jako hybná síla dějin třídní společnosti	353
3/ Dějinné poslání a formy proletářského třídního boje . .	365
4/ Rostoucí úloha lidových mas, zvláště dělnické třídy, při pře- chodu od demokratické revoluce k revoluci socialistické . .	376
5/ Třídní boj po dobytí moci proletariátem	382
6/ Úplné překonání třídních rozdílů v komunistické společ- nosti	383

Kapitola XII *Stát — nástroj vlády tříd* 385

- 1/ Historický vznik a vývoj státu jako orgánu třídní nadvlády 385
2/ Diktatura proletariátu 395
Dělnická třída vytváří kvalitativně nový stát 396
V čem tkví historicky nová kvalita socialistického státu 398
Perspektiva socialistického státu 401

Kapitola XIII *Třídní charakter, formy a úloha společenského vědomí* 404

- 1/ Třídní charakter společenského vědomí 404
2/ Relativní vlastní zákonitost ideologického vývoje 408
3/ Formy společenského vědomí 412
Politické a právní vědomí 413
Morální vědomí 417
Umělecké vědomí 421
Náboženské vědomí 426
Vědecké vědomí 429
4/ Úloha a funkce socialistické ideologie 436

Kapitola XIV *Osobnost a kolektiv v socialismu* 441

- 1/ Socialistická společnost — základ a podmínka vývoje socialistické osobnosti a socialistického kolektivu 443
2/ Jednota společnosti, kolektivu a osobnosti v socialismu . 446
O zrodu socialistického člověka 447
Požadavky na socialistickou osobnost 448
3/ Úloha socialistické morálky při rozvoji osobnosti a kolektivu 452

Kapitola XV

*Vedoucí úloha strany
dělnické třídy.*

Rostoucí význam

marxisticko-leninské filozofie

462

1/ K vedoucí úloze strany	462
2/ Rostoucí význam marxisticko-leninské filozofie	471
<i>Závěrečná poznámka</i>	477
<i>Seznam literatury</i>	479
<i>Jmenný rejstřík</i>	483
<i>Věcný rejstřík</i>	485